

Helsedirektoratet
Postboks 7000 St.Olavs plass
0130 Oslo

Deres ref.: 2008008183
Vår ref.: 2010/4592 SJE033/118
Dato: 10.04.2012

Årsrapport 2011 Senter for samisk helseforskning

Senter for samisk helseforsknings (SSHF) formål er å drive tverrfaglig og interdisiplinær forskning og utviklingsarbeid innen helse og levekår for den samiske befolkningen i Norge.

Hovedaktivitetene i 2011 har vært forberedelsene til Helse og levekårsundersøkelsen i områder med samisk og norsk bosetning, SAMINOR 2. I tillegg har forberedelser til prosjektet "Fra Bygd til By" vært en del av Senterets forskningsaktivitet. Det er også verdt å nevne at Senterets ansatte har brukt mye tid på søknadsskriving, spesielt knyttet til SAMINOR 2

Senteret feiret i 2011 10-årsjubileum med fagseminar i Kautokeino. Fagseminaret ble arrangert i samarbeid med Analysegruppa for samisk statistikk og var åpent for alle.

Senteret hadde i 2011 tre fast ansatte (en professor, en teknisk administrativ og en administrativ ansvarlig), 5 forskere med veiledningskompetanse og 6 PhD stipendiater, hvorav en disputerte. Han vil bli tilknyttet Senteret som post Doc gjennom ekstern finansiering i perioden 2012-2014.

I hovedsak sitter de ansatte ved Universitetet i Tromsø, men Senteret har også kontorer i Karasjok (bl.a. administrativ leder), ved Várdobáiki samisk senter i Evenes og ved Høgskolen i Kautokeino.

Virksomheten ved Senteret drives i samarbeid med en rekke institusjoner, Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern (SANKS), Universitetssykehuset i Nord Norge (UNN), Høgskolen i Kautokeino, Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), FramSenteret (Norsk Institutt for Luftforskning, NILU), samt andre institutter ved Universitetet i Tromsø (UIT); Institutt for Klinisk odontologi og Senter for Omsorgsforskning ved Institutt for Helse- og omsorgsfag.

I tillegg til de større prosjektene, SAMINOR 2 og Fra Bygd til By, omhandlet forskningsvirksomheten i 2011 også en rekke mindre prosjekter, hovedsakelig knyttet til PhD stipendiaterne:

- **Reinsdyr som næringsmiddel; næringsstoffer og miljøgifter**
- **Etterlatteprosjektet**
- **SliCA - Survey of living conditions in the Arctic - Health and living condition among the sami and other indigenous peoples in the arctic,**
- **Samisk etnisitet og levekår**
- **Kulturkompetanse/ Kulturbegrep i helseforskning**
- **Tannpilot**

SAMINOR 2 er en oppfølger av den første befolkningsbaserte SAMINOR-undersøkelsen som ble gjort i 2003/2004. SAMINOR 2 er delt i to. Del 1 er en spørreskjemaundersøkelse til 45 000 personer i 25 distriktskommuner. Data-innsamling antas avsluttet vår 2012.

Del 2 er en klinisk del som vil foregå i 12 distriktskommuner, oppstart pilot september/oktober 2012.

SAMINOR 2 har følgende hovedtemaer: Helsetjenesteforskning, Tannhelse, psykisk helse, trygdemedisin, metabolsk syndrom/diabetes type 2 og kosthold og mattrygghet.

Ved utgangen av 2011 har de tre nordligste fylkeskommunene, Helse Nord, SANKS, Sametinget og HOD (ekstrabevilgning) vært inne med finansiering av del 1. Del 2 har fått finansiering fra Det Regionale Forskningsfond og Helse Nord. I tillegg har betydelige beløp fra senterbevilgningen vært brukt, både til lønnsmidler og drift.

Fra Bygd til By

Formålet med studien er å se på hvordan demografiske, sosiale og kulturelle endringer påvirker individers evne til å beholde kulturell bakgrunn og tilhørighet. I tillegg vil undersøkelsen gi mer kunnskap knyttet til helse og levekårsrelaterte temaer i en fleretnisk befolkning i norske byer. Studien består av to trinn, der første trinn er en registerstudie gjennomført i 2011 og beskrevet i egen rapport. Andre trinn er en spørreskjemaundersøkelse. Denne er planlagt ferdigstilt i 2012.

Studien er finansiert av tidligere Arbeids-, administrasjons- og fornyingsdepartementet, nå Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD). I tillegg har Senterets egne driftsmidler muliggjort full finansiering.

Reinsdyr som næringsmiddel; næringsstoffer og miljøgifter

Formålet er å øke kunnskapen om reinkjøtt som næringsmiddel både i forhold til næringsstoffer og miljøgifter. En artikkel ble publisert i 2011 og to artikler ferdigstilles i 2012.

Reindriftens Utviklingsfond (Reindrifftsforvaltningen) er finansør i tillegg til interne midler fra senterbevilgningen. Det blir disputas i løpet av vår/sommer 2012

Etterlatteprosjektet (samarbeid med SANKS)

Formålet er å undersøke hvilken type hjelp etterlatte ved brå død i Nord-Norge har fått fra det offentlige hjelpeapparatet, frivillige organisasjoner og sosialt nettverk.

- Hvilken forståelse har hjelpeapparatet av etterlattes hjelpebehov, hva blir konkret gjort overfor etterlatte og hvorvidt er kulturforståelse et aktuelt tema?
- På hvilken måte brukes tradisjonelle samiske normer og ritualer i sorgbearbeiding?
- Hvilke forhold ved samisk kultur og levestett har vært med på å styrke etterlattes evne til mestring?

Data er basert på intervju av de etterlatte og fullført i 2011. Behandling av data og artikkelskriving gjenstår. Helse Nord og Helse Finnmark står som finansører. Veileder er finansiert av sentermidlene. Det planlegges disputas i løpet av 2013.

SLiCA - Survey of living conditions in the Arctic - Health and living condition among the sami and other indigenous peoples in the arctic

Formålet er å studere samisk helse og levekår i utvalgte kommuner i Norge i et internasjonalt og komparativt perspektiv. Delprosjekt av det internasjonale forskningsprosjektet *Survey of Living Conditions in the Arctic – Inuit, Saami and the indigenous peoples of Chukotka* (SLiCA), et forskningsprosjekt på levekår og helse blant urfolk i Arktis. Datainnsamlingen i SLiCA har vært gjennomført ved bruk av intervjuer og spørreskjemaer.

Det er en stipendiat på dette prosjektet finansiert av UiT. Veileder finansieres av sentermidler. En artikkel er publisert i 2011 og ytterligere to (mulig tre) er under utarbeidelse. Det planlegges disputas i løpet av 2013.

Samisk etnisitet og levekår

Formålet er å studere endringer i selvrapportert samisk etnisitet over tid (etter 1970) og studere i hvilken grad det kan påvises sammenhenger mellom levekårsvariasjoner og endringer i selvrapportert samisk etnisitet. Arbeidet er basert på SAMINOR1 data koblet mot folketellingsinformasjon om etnisitet fra 1970. Dette er et stipendiatprosjekt finansiert av Norges forskningsråd. Veileder er fast ansatt på Senteret.

Kulturkompetanse/ Kulturbegrep i helseforskning

Formålet er å finne ut om kulturell tilpasning har betydning for terapeuters tilnærming til og forståelse av pasienten og om kulturell tilpasning og kulturelle aspekter har betydning for pasienters opplevelse av sin situasjon som psykisk syk og av å få hjelp fra psykisk helsevern.

Det vil benyttes kvalitativ metode med dybdeintervju av terapeuter og samiske pasienter. Det er en stipendiat på prosjektet som finansieres gjennom Helse Finnmark. Veiledning er finansiert av sentermidlene. Disputas forventes i 2013/2014

Tannpilot

For å teste ut metodiske redskaper knyttet til delemnet tannhelse i den planlagte SAMINOR 2 undersøkelsen, ble det i 2010/2011 gjennomført en pilotundersøkelse. Et av hovedfunnene fra denne pilotundersøkelsen var en lav svarprosent (26 %) på oppmøte til klinisk tannundersøkelse. For å kunne øke svarprosenten for deltakelse ble det besluttet at tannhelse tas ut av den kliniske delen av SAMINOR 2, men at noen tannspørsmål inkluderes i den spørreskjemaserte delen av SAMINOR. Prosjektet ble finansiert av HOD (200905174 -/HL) og via sentermidler.

Det er inngått et videre samarbeid med Institutt for Klinisk odontologi ved Universitetet i Tromsø og Finnmark fylkeskommune v/fylkestannhelsesjefen. Søknad om midler for gjennomføring er sendt Helsedirektoratet.

Erfaringer så langt og utfordringer fremover

Finansiering av forskning - Senteret har som mål å drive tverrfaglig forskning og er i stor grad avhengig av ekstern finansiering. Erfaringer fra 2011 er at tverrfagligheten i Senterets forskning på urfolk er en styrke i forhold til nettverksbygging. Utfordringen kan være å nå opp i konkurranse om forskningsmidler når det konkurreres mot mer tematisk spesifikke forskningsmiljøer.

For å gjennomføre den store studien Saminor 2 med spørreskjemadel og klinisk undersøkelse trengs finansører som kan bidra med større beløp. Klinisk del av Saminor har en kostnadsramme på ca. 24 millioner fordelt på 4 år. Senteret går inn med ca. 33 % som egeninnsats i form av lønn (Vitenskapelige). Regionale Forskningsfond og Helse nord bidrar med totalt ca. 17 %. Det søkes NFR, Universitetet i Tromsø og Tromsø forskningsstiftelse.

Stabilitet og forutsigbarhet for Senteret - En stadig økende andel av Senterets bevilgning blir bundet opp i lønnsmidler. Det skyldes økt forskningsaktivitet og mange gjennomførte doktorgrader, delvis finansiert av Senteret. Siste 6 år er det gjennomført 8 disputaser.

Avtalen mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Universitetet i Tromsø om Senter for samisk helseforskning er fortsatt ikke på plass. Som en konsekvens er heller ikke faglig ledelse av Senteret avklart. Selv om Senteret har fast ansatt professor er det en person som i dag ikke jobber ved/har tilknytting til Senteret som står med den formelle faglige ledelsen. I det daglige ledes Senteret av et team bestående av fast ansatt professor, en seniorforsker tilknyttet Senteret i 70 % stilling og administrativ ansvarlig. Dette er ikke optimalt og påvirker Senterets langsiktige strategiplan.

Regnskap for Senter for samisk helseforskning (SSHf) 2011

Bevilgning fra HOD	-5 200 000	
Ekstrabevilgning HOD	-500 000	(til SAMINOR 2)
SANKS	-87 500	(dekningsbidrag for stipendiat)
Justering andre kontoer	2 695	
	-5 784 805	

Konto	Sum	Prosent av totalsum
4000-4999	60 936	1,14 %
5000-5999	2 156 854	40,29 %
6000-6999	971 603	18,15 %
7000-7999	493 743	9,22 %
9000-10000	1 670 328	31,20 %
Totalsum	5 353 465	100,00 %

**Resultat SSHf pr.
31.12.2011**

**-431 340 (Øremerket SAMINOR 2
og klarert med HOD at kan
overføres til 2012)**

Kommentarer til kontogruppene

- 5000-kontoer: lønnsmidler
- 6000-kontoer: Spørreskjema SAMINOR 2 - 300 000
10-årsjubileum, seksjonsmøter, deltakelse seminarer - 160 000
Leie kontorer Karasjok (2010/2011) og Várdobaiki - 220 000
Generell drift – 290 000
- 7000-kontoer: Reiser, også delvis dekning av reiser på prosjekter
- 9000-kontoer: Dekningsbidrag 1 050 000 (fått tilbake 87 500)
Overføring til prosjekter ved Senteret - 600 000 (Rein som næringsmiddel/Fra Bygd til By)

Bevilgningen fra HOD utgjør ca. 56 % av Senterets totale bevilgninger i 2011

Vedlegg:

- 1 Publikasjonsliste for Senter for samisk helseforskning 2011
- 2 Regnskap 2011